Valvira
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Dnro V/43100/2024

15.11.2024

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: asiantuntijalausuntopyyntönne hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain (jäljempänä valvontalaki) ja sosiaalihuoltolain 22 a §:n muuttamisesta (HE 187/2024 vp)

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on pyytänyt Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirastolta (Valvira) asiantuntijalausuntoa hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi valvontalain ja sosiaalihuoltolain 22 a §:n muuttamisesta (HE 187/2024 vp).

Lausunto

Yksin toimivien palveluntuottajien tilapäinen mahdollisuus aloittaa palvelutoiminta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi valvontalakiin tilapäinen muutos, jonka perusteella yksityisillä elinkeinonharjoittajilla ja muilla verrattavassa asemassa olevilla pienillä palveluntuottajilla olisi mahdollisuus valvontalaissa muuten säädetystä poiketen aloittaa toimintansa tai toteuttaa jo rekisteröityyn toimintaan olennainen muutos ennen lain mukaista rekisteröintipäätöstä. Muutoksella mahdollistettaisiin pääsääntöisesti yksin toimivalle palveluntuottajalle elinkeinon harjoittaminen jo rekisteröintimenettelyn aikana yhtäläisin kriteerein riippumatta palveluntuottajan oikeudellisesta muodosta, palvelujen juridisesta tuottamismuodosta ja palvelualoista. Sääntely olisi voimassa vuoden 2027 loppuun saakka.

Sääntelyä on perusteltu lainsäädännössä pienille palveluntuottajille tapahtuneilla isoilla muutoksilla ja rekisteröintihakemusten usean kuukauden käsittelyajalla. Ehdotettavan sääntelyn tarkoituksena ei ole luoda pysyvämpää poikkeusratkaisua tai luoda kevennettyä rekisteröintimenettelyä eikä muuttaa valvontalain ennakollisen valvonnan perusratkaisuja, kuten palveluntuottajan yleisiä ja luotettavuutta koskevia edellytyksiä ja niiden arviointia, vaan näitä ja valvontalain mahdollisia muutostarpeita on tarkoitus kartoittaa ja arvioida tilapäissäänte lyn aikana sosiaali- ja terveysministeriön toimesta.

Valvira kannattaa valvontalakiin ehdotettua muutosta kokonaisuudessa ja pitää muutosesitystä perusteltuna nykytilanteessa. Valvira ja aluehallintovirastot ovat ratkaisseet 11.11.2024 mennessä yhteensä 10 635 valvontalain mukaista rekisteröintihakemusta, joista Valviran osuus on 3062 hakemusta. Valvira käsittelee valtakunnallisten (useamman kuin yhden aluehallintoviraston alueella palveluja tuottavien) palveluntuottajien hakemukset sekä palveluntuottajien hakemukset, joilla ei ole lainkaan palvelutoimintaa. Aluehallintovirasto käsittelee alueella toimivan palveluntuottajan hakemukset. Vireillä olevia hakemuksia oli 11.11.2024 yhteensä 2985.

kirjaamo@valvira.fi Puhelin 0295 209 111 www.valvira.fi

PL 43, 00521 Helsinki
Ratapihantie 9, 00520 Helsinki
Faksi 0295 209 700

Ounasjoentie 6, 96200 Rovaniemi
Faksi 0295 209 704

Valvira
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Keskimääräinen Valviran käsittelyaika lokakuussa 2024 on ollut sosiaalihuollon hakemuksissa neljä kuukautta ja terveydenhuollon hakemuksessa kaksi kuukautta. Aluehallintovirastoissa hakemusten käsittelyajat vaihtelivat lokakuussa 2024 sosiaalihuollon hakemuksissa yhdestä kuukaudesta kolmeen kuukauteen ja terveydenhuollon hakemuksissa yhdestä kuukaudesta viiteen kuukauteen. Valvira on tehnyt jatkuvasti sähköisen asioinnin ja rekisterin sekä rekisteröintiprosessien ja asiakasohjauksen kehitystyötä yhdessä aluehallintovirastojen kanssa vuoden 2024 aikana, minkä osaltaan on näkynyt hakemusten käsittelyaikojen lyhentymisenä virastoissa keskimäärin 1–2 kuukaudella kevään 2024 ruuhkautuneeseen tilanteeseen verrattuna.

Tilapäissääntelyn vaikutuksista

Valvira katsoo, että ehdotettava sääntely voi parantaa tilapäisesti sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstön ja palveluiden saatavuutta, mikä osaltaan edistäisi palveluja ja henkilöstöä hankkivien hyvinvointialueiden järjestämisvastuun toteuttamista ja asiakas- ja potilasturvallisuutta. Yksin toimivien palveluntuottajien näkökulmasta toiminnan aloitus hakemuksen jättämisen jälkeen sujuvoittaisi palvelutoiminnan aloitusta ruuhkaisessa rekisteröintihakemustilanteessa.

Valviran näkemyksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutoiminnan aloittaminen ilman valvontaviranomaisen ennakkovalvontaa rekisteröintimenettelyn keinoin lisäisi asiakas- ja potilasturvallisuusriskiä ja toimijoiden omaa vastuuta entisestään, mikä on myös tunnistettu ja huomioitu tilapäissääntelyn yksilöille, palveluntuottajille ja viranomaisille aiheutuvissa vaikutuksissa. Ehdotettu muutos vastaa suurelta osin ennen valvontalain voimaantuloa vallinnutta tilannetta itsenäisten ammatinharjoittajien ja sosiaalihuollon ilmoituksenvaraisten palvelujen tuottajien toiminnan aloittamisen osalta. Toiminnan aloitus heti hakemuksen jättämisen jälkeen voi myös aiheuttaa riskejä toiminnan jatkuvuudelle, koska valvontaviranomainen voi hakemusasiassa tehdä myös kielteisen päätöksen tehdessään valvontalain 21 §:n 2 momentin mukaisen rekisteröintipäätöksen.

Sääntelyn soveltamisalan rajaus

Valviran näkemyksen mukaan ehdotetun 5 §:n 4 momentin lisäys poikkeuksena toiminnan aloitukseen hakemuksen jättämisen jälkeen on kannatettava. Momentti koskee palveluntuottajaa, jonka on annettava palveluyksikön rekisteröintiä varten hakemuksessa 16 §:n 2 momentin 7 kohdassa tarkoitetut tiedot ensi kerran. Mainitun säännöksen mukaan palveluntuottajan tulee toimittaa valvontaviranomaiselle nähtäväksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain (504/2002) 4 §:n 1 momentissa tarkoitettu rikosrekisteriote muulta kuin työsopimussuhteiseen henkilöstöön kuuluvalta henkilöltä. Ehdotettu säännös on perusteltu, koska kyseessä on erityisen haavoittuvassa asemassa oleviin alaikäisiin kohdistuva toiminta, joten ennakkovalvonta ja henkilön rikostaustan selvittäminen ennen toiminnan aloittamista rekisteröintimenettelyssä on tärkeää.

kirjaamo@valvira.fi Puhelin 0295 209 111 www.valvira.fi

PL 43, 00521 Helsinki
Ratapihantie 9, 00520 Helsinki
Faksi 0295 209 700

Ounasjoentie 6, 96200 Rovaniemi
Faksi 0295 209 704

Valvira
Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Tilapäislain voimaantulo

Valvontalain muutoksen ehdotettu voimaantulo (1.1.2025) ja toimeenpanon aikataulu on erittäin tiukka. Lakimuutos tulee lisäämään hakemusten käsittelijöiden ja lainmuutoksen toimeenpanoon liittyvien henkilöiden työmäärää sekä edellyttämään pikaisesti toteutettavia muutoksia valtakunnalliseen sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajien ja palveluyksikköjen rekisteriin (Soteri) ja sähköiseen asiointiin.

Valvira on aloittanut lakimuutoksen edellyttämät teknisten muutosten määrittelyt ja toteutukset, jotta palveluntuottajille pystytään antamaan heti sääntelyn voimaantultua sote-organisaatiotunnus (OID, organisaatio ID). OID-koodi on välttämätön muun muassa palveluntuottajan käyttämän asiakas- tai potilastietojärjestelmän yhdistämiseksi Kansaneläkelaitoksen ylläpitämiin valtakunnallisiin tietojärjestelmäpalveluihin (Kanta-palvelut) ja sähköisen lääkemääräyksen tekemiseksi.

Ehdotetun muutoksen toimeenpanon ohjeistamisen lisäksi teknisten muutosten tekemiselle Soteri-rekisteriin ja sähköiseen asiointiin on lyhyt aika. Valvira toteaa, että mikäli teknisiä rekisterin ja sähköisen asioinnin kaikkia välttämättömiä muutoksia ei saada täysin valmiiksi ennen lain voimaantuloa, on riski, että hakemusten käsittely ja viranomaisten toiminta ruuhkautuu entisestään alkuvuonna 2025. Valvira ehdottaa hakemusten käsittelyn ruuhkautumisen välttämiseksi, että valvontalain 5 §:n 3 ja 4 momenttien ja kyseisiä pykäliä koskevan siirtymäsäännöksen soveltaminen aloitettaisiin vasta 1.2.2025, mikä turvaisi riittävästi aikaa teknisten muutosten ja tarvittavien asiakasohjeistuksien laatimiseksi.

Julkisten palveluntuottajien rekisteröinnin myöhentäminen

Esityksessä ehdotetaan siirrettäväksi kahdella vuodella palveluntuottajien ja palveluyksiköiden rekisteröintiä koskevan 3 luvun voimaantuloa julkisten palveluntuottajien osalta. Lain 3 luku tulisi julkisten palveluntuottajien osalta voimaan 1.1.2028. Ehdotuksen mukaan julkisen palveluntuottajan olisi annettava valvontaviranomaiselle valvontalaissa 16 §:ssä tarkoitetut tiedot rekisteröintiä varten ennen lain 3 luvun voimaantuloa 1.1.2028. Tiedot tallennettaisiin Soteri-rekisteriin maksutta viimeistään 31.12.2030.

Valvira kannattaa ehdotusta julkisten palveluntuottajien rekisteröintivelvoitteen voimaantulon siirtämisestä ja pidentämisestä kahdella vuodella. Kahden vuoden siirtymäajan pidennystä perustelee julkisten palveluntuottajien ja valvontaviranomaisten toimintaympäristön muutosten hallinta ja valvontalain toimeenpanon vaiheistaminen mahdollisimman häiriöttömien rekisteröintiprosessien varmistamiseksi.

Valvontalain yleisen toimeenpanon, yksityisten toimijoiden rekisteröintimenettelyn sekä rekisterin ja sähköisen asioinnin kehittämisen ollessa vielä kesken, viranomaisella olisi lykkäämisen johdosta paremmat valmiudet vastaanottaa julkisten palveluntuottajien rekisteröintitiedot. Lykkääminen on Valviran

kirjaamo@valvira.fi Puhelin 0295 209 111 www.valvira.fi

PL 43, 00521 Helsinki
Ratapihantie 9, 00520 Helsinki
Faksi 0295 209 700

Ounasjoentie 6, 96200 Rovaniemi
Faksi 0295 209 704

näkemyksen mukaan tarpeen, sillä se edistäisi osaltaan julkisten palvelun-tuottajien rekisteröintikäsittelyn sujuvuutta ja ehkäisisi Soteri-rekisterin ruuh-kautumista myös muiden toimijoiden osalta. Valviran ja aluehallintovirastojen on tarkoitus yhdistyä uudeksi valtakunnalliseksi Lupa- ja valvontavirastoksi, joka aloittaisi toimintansa 1.1.2026. Kyse on merkittävästä virastouudistuk-sesta, johon ennakoidaan liittyvän riskejä viiveille ja häiriöille asiakkaiden re-kisteröintihakemusten käsittelyssä ja tietojärjestelmien ja sähköisen asioinnin toiminnoissa. Ehdotettu muutos valvontalakiin turvaa julkisten sosiaali- ja ter-veyspalvelujen häiriötöntä järjestämistä sekä ehkäisee Soteri-rekisteriin mah-dollisesti syntyvää ruuhkaa ja valvontaviranomaisten kykyä käsitellä hake-muksia häiriöttömästi.

Perheryhmäkoteja koskeva siirtymäsäännös

Esityksen mukaan valvontalakiin lisättäisiin siirtymäsäännökset yksityisten perheryhmäkotien rekisteröimiselle. Siirtymäsäännöksillä turvattaisiin jo toi-minnassa olevien lapsille ja nuorille tarkoitettujen perheryhmäkotien ja mui-den asuinyksiköiden toiminnan katkeamaton jatkuminen, kun 1.1.2025 voi-maan tulevan lainsäädännön mukaan ilman huoltajaa maassa olevan lapsen asumisen järjestäminen muuttuu sosiaalipalveluksi.

Valvira kannattaa ehdotettua perheryhmäkotien rekisteröinnin siirtymäsään-nöstä. Siirtymäsäännös turvaisi nyt voimassa olevan lainsäädännön (kotoutu-mislain) mukaisten toiminnassa olevien toimijoiden keskeytyksettömän toimin-nan vuoden vaihteen jälkeen, jolloin palvelujen tuottamiseen ei tulisi katkosta rekisteröinnistä johtuen.

Ratkaistu: 15.11.2024
Ratkaisija: Henriksson Markus
Virka-asema: Ylijohtaja
Esittelijät:
Malava Arttu, Johtava asiantuntija

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asiankäsittelyjärjestelmässä.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Lisätietoja

Asiasta antaa tarvittaessa lisätietoja johtava asiantuntija Arttu Malava, puh. 0295 209 231